

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ความสำคัญของบริการรถแท็กซี่ในเขตกรุงเทพมหานคร

บริการรถแท็กซี่เป็นสื่อการขนส่งประเภทหนึ่ง ที่มีบทบาทต่อชีวิตประจำวันของประชาชนในกรุงเทพมหานคร และจังหวัดใกล้เคียง รวมทั้งมีบทบาทต่อนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศมาก ทั้ง ๆ ที่บริการการขนส่งในกรุงเทพมหานครจะมีรถรับจ้างอยู่หลายประเภทแล้วก็ตาม แต่ส่วนใหญ่จะเป็นรถที่ให้บริการเฉพาะเส้นทางที่กำหนดให้ และใช้เวลาในการเดินทางนาน เนื่องจากสภาพการจราจรติดขัด และต้องจอดรับส่งผู้โดยสารตามป้ายรถประจำทางทุกป้าย ผู้โดยสารที่ต้องการเดินทางออกนอกเส้นทางที่กำหนด และต้องการความสะดวกรวดเร็ว ความเป็นส่วนตัวจึงหันมาใช้บริการรถแท็กซี่แทน ประกอบกับปัจจุบันเศรษฐกิจเจริญ ผู้เฝ้ากลางของเมืองขยายตัวไปมาก ที่อยู่อาศัยย่านใจกลางเมืองมีราคาสูงขึ้น สภาพแวดล้อมบริเวณในเมืองแออัด และเป็นพิษมากขึ้น ที่อยู่อาศัยชานเมืองไกลจากเขตเมืองออกไป (มีราคาถูกกว่าและสภาพแวดล้อมดีกว่า) ซึ่งบริการรถโดยสารประจำทาง(ขสมก.)ยังบริการไม่ทั่วถึง บริการรถแท็กซี่จึงเป็นที่ต้องการใช้มากขึ้น ฉะนั้นปริมาณรถแท็กซี่จึงควรสอดคล้องกับปริมาณความต้องการใช้ของประชาชน และเพื่อเตรียมไว้ให้เป็นทางออกที่ดีสำหรับประชาชน คือแทนที่จะขับรถยนต์ส่วนตัวเข้ามาทำงานในเมือง ประชาชนอาจหันมาใช้บริการรถแท็กซี่แทน แต่ทั้งนี้ทั้งนั้นคงขึ้นอยู่กับการจัดการของรัฐบาล

ตั้งแต่ปี 2513 รัฐบาลใช้นโยบายจำกัดโควตาป้ายทะเบียนรถแท็กซี่ในเขตกรุงเทพมหานครมาโดยตลอด เป็นเวลาเกือบ 20 ปี มีรถแท็กซี่ทั้งสิ้น 13,493 คัน โดย

จดทะเบียนในรูปแบบบริษัท จำกัด และสหกรณ์จำกัดเท่านั้น แต่ตลอดเวลาที่ผ่านมามีประชากรที่อาศัยในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้น รัฐบาลอนุญาตให้จดทะเบียนรถแท็กซี่เพิ่มขึ้นเพียงครั้งเดียวในช่วงปี 2519 ซึ่งสัดส่วนของรถแท็กซี่ 1 คันต่อจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานครก่อนอนุญาตให้จดทะเบียนเพิ่มเท่ากับ 1:483 และหลังจากจดทะเบียนแล้วสัดส่วนเปลี่ยนไปเท่ากับ 1:337 หลังจากปี 2519 แล้วรัฐบาลไม่ได้อนุญาตให้จดทะเบียนอีก จนกระทั่งปี 2534 สัดส่วนของรถแท็กซี่ 1 คันต่อจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานครเพิ่มขึ้นเป็น 1:417 (ตารางที่ 1.1) ประกอบกับเศรษฐกิจเจริญขึ้นอย่างรวดเร็ว ความเป็นเมืองขยายตัวออกไปทำให้รถแท็กซี่ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้บริการของประชาชนที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขอเพิ่มโควตาแท็กซี่แต่ละครั้งทำได้ยาก เพราะจะถูกมองว่าเป็นเรื่องของผลประโยชน์ มีเรื่องการเมืองเข้ามาเกี่ยวข้องเสมอซึ่งเหตุผลต่าง ๆ เหล่านี้ส่งผลให้ปริมาณรถแท็กซี่ไม่สอดคล้อง กับความต้องการใช้ของประชาชน ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้แก่

1. ปัญหาการขาดแคลนรถแท็กซี่ เนื่องจากปัจจุบันเศรษฐกิจในกรุงเทพมหานครขยายตัวขึ้นอย่างรวดเร็ว ความต้องการใช้บริการรถแท็กซี่เพิ่มมากขึ้น มีทั้งประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และประชาชนในเขตจังหวัดใกล้เคียงที่เดินทางเข้ามาทำงานในกรุงเทพ (เข้ามาเอ็นกลีบ) นักท่องเที่ยวทั้งชาวไทย และชาวต่างประเทศ ประกอบกับที่อยู่อาศัยขยายไกลออกไปจากเขตเมืองมาก ฉะนั้นเมื่ออุปสงค์ต่อบริการรถแท็กซี่สูงขึ้น แต่อุปทานถูกจำกัดให้อยู่ในจำนวนเท่าเดิม จึงทำให้เกิดปัญหานี้ขึ้น

2. ปัญหาราคาค่าโดยสารสูง เนื่องจากอุปทานรถแท็กซี่ถูกจำกัดจึงไม่สามารถตอบสนองอุปสงค์ของบริการรถแท็กซี่ในเขตกรุงเทพมหานครที่เพิ่มมากขึ้น พฤติกรรมเช่นนี้ก่อให้เกิดถึงการผูกขาดของผู้ให้บริการรถแท็กซี่ (อุปสงค์มากกว่าอุปทาน) ส่งผลให้ผู้ให้บริการเรียกราคาค่าโดยสารสูง อีกทั้งรูปแบบการคิดราคาค่าโดยสารเป็นการต่อรองกันเองระหว่างผู้ขับแท็กซี่กับผู้โดยสาร ไม่มีอัตราที่แน่นอน ซึ่งเท่ากับเป็นการส่งเสริมให้คนขับเรียกราคาค่าโดยสารสูงตามความต้องการได้ ซึ่งเป็นปัญหาหลักที่เกิดจากปริมาณรถแท็กซี่มีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ของประชาชน

3. รถแท็กซี่ผิดกฎหมาย เช่น รถแท็กซี่ป้ายดำ รถแท็กซี่ทะเบียนซ้อน ทะเบียนปลอม (ทำให้รัฐขาดรายได้จากภาษีการค้า) และรถแท็กซี่ข้ามเขตเข้ามาวิ่งในกรุงเทพ (เป็นผลต่อเนื่องจากกฎกระทรวงฉบับที่ 7 (พ.ศ. 2533) ออกตามความในพรบ. รถยนต์ พ.ศ. 2522

ได้อนุญาตให้รถยนต์รับจ้างสี่ล้อบรรทุกคนโดยสารได้ไม่เกินเจ็ดคน (รถแท็กซี่) ที่จดทะเบียนในเขตกรุงเทพมหานครสามารถใช้เดินในเขตจังหวัดนนทบุรี สมุทรปราการ และปทุมธานีได้ด้วยและห้ามมิให้รถยนต์รับจ้างที่จดทะเบียนในจังหวัดเหล่านั้น เข้ามาให้บริการในเขตกรุงเทพมหานคร] เมื่อมีรถแท็กซี่ผิดกฎหมายเข้ามาวิ่งในกรุงเทพมหานคร แสดงให้เห็นว่าธุรกิจรถแท็กซี่สามารถทำกำไรเกินปกติให้กับผู้ขับขี่ จึงมีผู้พยายามเข้ามาแข่งขันเพื่อชิงส่วนเกินดังกล่าว ทั้ง ๆ ที่การกระทำดังกล่าว เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย

เนื่องจากรถแท็กซี่ได้ถูกจำกัดจำนวนไว้ โดยกฎกระทรวงฉบับที่ 34 (พ.ศ. 2513) ออกตามความในพระราชบัญญัติรถยนต์ พุทธศักราช 2473 ก่อให้เกิดปัญหาดังกล่าว ดังนั้นในปี 2532 คณะรัฐมนตรีมีมติให้เพิ่มป้ายทะเบียนรถแท็กซี่ จึงได้มอบหมายให้กระทรวงคมนาคม (กรมการขนส่งทางบก) รับผิดชอบศึกษาสภาพข้อเท็จจริง และสำรวจความต้องการใช้รถยนต์รับจ้างสี่ล้อบรรทุกคนโดยสารได้ไม่เกินเจ็ดคนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อจะได้กำหนดปริมาณรถแท็กซี่ให้สอดคล้องกับปริมาณความต้องการใช้ในเขตกรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาสรุปว่ารถแท็กซี่ทะเบียน 1 ท และ 2 ท มีจำนวนน้อยกว่าปริมาณความต้องการของผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นสาเหตุที่ก่อให้เกิดปัญหาราคาค่าโดยสารแพง ผู้ใช้บริการต้องเสียเวลารอเรียกรถแท็กซี่นาน โดยเฉพาะในช่วงเวลาเร่งด่วน ตลอดจนทำให้เกิดปัญหาผิดกฎหมายในรูปแบบต่าง ๆ เช่นการสวมทะเบียน เป็นต้น เพราะไม่สามารถนำรถมาจดทะเบียนให้ถูกต้องตามกฎหมายได้ทั้ง ๆ ที่ความต้องการใช้บริการรถแท็กซี่อยู่ในระดับสูง¹

ดังนั้นคณะรัฐมนตรีชุดนายอานันท์ ปันยารชุน (2535) จึงเข้ามาแก้ไขสถานการณ์โดยเปิดให้จดทะเบียนรถแท็กซี่ได้โดยไม่จำกัดจำนวน ให้ติดตั้งมิเตอร์เพื่อเก็บค่าบริการตามระยะทาง และเวลาที่ผู้โดยสารใช้ในการเดินทาง อัตราค่าโดยสารถูกกำหนดจากกรมการขนส่งทางบก

¹ กรมการขนส่งทางบก, "รายงานการศึกษาปริมาณรถยนต์รับจ้าง (TAXI) และรถยนต์รับจ้างสามล้อ (ตุ๊กตุ๊ก) ในเขตกรุงเทพมหานคร และส่วนภูมิภาค," 2535.

ตารางที่ 1.1 เปรียบเทียบจำนวนรถยนต์รับจ้างต่อจำนวนประชากรในเขตกรุงเทพมหานคร

พ.ศ.	(1) ประชากร	(2) รถยนต์รับจ้างในปัจจุบัน		จำนวนรถที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
		จำนวน (คัน)	ต่อประชากร	
2513	3,516,829	9,000	1:391	9,000
2514	3,659,474	9,000	1:407	0
2515	3,793,763	9,000	1:422	0
2516	3,967,081	9,000	1:441	0
2517	4,129,609	9,000	1:459	0
2518	4,349,494	9,000	1:483	0
2519	4,545,608	13,493	1:337	4,493
2520	4,742,774	13,493	1:351	0
2521	4,870,509	13,493	1:361	0
2522	4,999,515	13,493	1:371	0
2523	5,153,902	13,493	1:382	0
2524	5,331,402	13,493	1:395	0
2525	5,468,286	13,493	1:405	0
2526	5,018,327	13,493	1:372	0
2527	5,174,682	13,493	1:384	0
2528	5,363,378	13,493	1:397	0
2529	5,468,286	13,493	1:405	0
2530	5,609,352	13,493	1:416	0
2531	5,716,779	13,493	1:424	0

พ.ศ.	(1) ประชากร	(2) รถยนต์รับจ้างในปัจจุบัน		จำนวนรถที่เพิ่มขึ้นในแต่ละปี
		จำนวน (คัน)	ต่อประชากร	
2532	5,832,843	13,493	1:432	0
2533	5,546,932	13,493	1:411	0
2534	5,620,591	13,493	1:417	0
2535	5,562,141	18,794	1:296	5,301

ที่มา: (1): กุองทะเบียน กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

(2): สำนักงานทะเบียนรถยนต์ กรมการขนส่งทางบก กระทรวงคมนาคม

การนำนโยบายแท็กซี่เสรีมาใช้ใน รัฐบาลมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้ธุรกิจแท็กซี่เสรีมีการแข่งขันเพิ่มขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์หลักดังนี้

- เพื่อให้ประชาชนมีรถแท็กซี่เพียงพอต่อความต้องการใช้
- เพื่อให้ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในราคาค่าโดยสาร
- เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่มีคุณภาพดีขึ้น

ซึ่งการที่จะบรรลุวัตถุประสงค์ดังกล่าวรัฐบาลได้วางหลักเกณฑ์ และเงื่อนไขต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การใช้นโยบายแท็กซี่เสรีสัมฤทธิ์ผลตามที่ต้องการ คือนอกจากจะรับจดทะเบียนโดยไม่จำกัดจำนวน ทั้งในรูปแบบบุคคล และส่วนบุคคลแล้ว ยังผ่อนผันเงื่อนไขต่าง ๆ ลง มีการกำหนดลักษณะ ขนาด หรือกำลังของเครื่องยนต์ อุปกรณ์ที่จำเป็น สี และเครื่องหมาย อายุการใช้งาน และอัตราค่าจ้างบรรทุกคนโดยสารสำหรับรถยนต์รับจ้างในเขตกรุงเทพมหานครแท็กซี่ทุกคันต้องทำประกันภัยความเสียหายแก่บุคคลที่สาม (รายละเอียดแสดงในบทที่ 2)

เนื่องจากนโยบายของรัฐบาลเป็นปัจจัยหนึ่ง ที่สำคัญในการกำหนดโครงสร้างตลาดพฤติกรรม และผลการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจ ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงนโยบายของรัฐบาลจะมีผลกระทบต่อโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจด้วย เพราะว่าแต่ละขั้นตอนจะมีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกันในลักษณะที่ โครงสร้างตลาดเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมและพฤติกรรมกำหนดผลการดำเนินงานอีกทอดหนึ่ง ขณะเดียวกันนโยบายของรัฐบาลจะเป็นปัจจัยภายนอกที่มีส่วนกำหนดโครงสร้าง พฤติกรรม และผลการดำเนินงานของหน่วยธุรกิจ

ดังนั้นการศึกษาในครั้งนี้นับว่าจะประเมินผลนโยบายแท็กซี่เสรี หลังจากที่รัฐบาลได้นำมาใช้แล้วบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐบาลหรือไม่ รวมทั้งศึกษาสภาพตลาดแท็กซี่ว่ามี การเปลี่ยนแปลงไปหรือไม่ อย่างไร หลังจากใช้นโยบายแท็กซี่เสรีแล้ว ตลาดรถแท็กซี่ในแต่ละระดับมีการแข่งขันเพิ่มขึ้นตามที่รัฐบาลมุ่งหวังหรือไม่

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาสภาพตลาดทั้งก่อน และหลังการใช้นโยบายแท็กซี่เสรี
2. เพื่อประเมินผลนโยบายแท็กซี่เสรี ได้สัมฤทธิ์ผลตามจุดมุ่งหมายหรือไม่มากน้อยเพียงใด

ขอบเขตการศึกษา

1. การศึกษา^{นี้} จะศึกษาเฉพาะรถยนต์รับจ้างสี่ล้อบรรทุกทุกคนโดยสารได้ไม่เกินเจ็ดคน ในเขตกรุงเทพมหานครเท่านั้น เนื่องจากบริการรถแท็กซี่เป็นสื่อการขนส่งที่สำคัญประเภทหนึ่งในเขตกรุงเทพมหานคร อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงในแต่ละครั้งมักจะก่อให้เกิดปัญหาทางการเมืองซึ่งอาจจะนำไปสู่ความไม่มั่นคงของชาติ ดังนั้นจึงควรศึกษาอย่างรอบคอบ
2. การศึกษาเน้นการวิเคราะห์ทางเศรษฐศาสตร์ภายในกรอบของนโยบายแท็กซี่เสรี เนื่องจากการกำหนด และการเลือกใช้นโยบายเป็นเรื่องการเมือง
3. มุ่งศึกษาถึงผลของขั้นตอน และมาตรการต่าง ๆ ที่นำมาใช้ และส่งผลกระทบต่อตลาดแท็กซี่เสรี โดยจะไม่ศึกษาถึงลักษณะการดำเนินงานของบริษัท สหกรณ์ ฯลฯ ว่าเหมาะสมต่อตลาดแท็กซี่เสรีหรือไม่ อย่างไร

คำจำกัดความ

1. ค่าจ้าง (WAGES) แตกต่างจากคำว่า "เงินที่หามาได้" ค่าจ้างโดยปกติหมายถึง อัตราค่าจ้างตามปกติ หรือเงินตอบแทนสำหรับการปฏิบัติงานภายใต้สภาวะอื่นเป็นปกติ กล่าวคือ ไม่รวมถึงเงินค่าล่วงเวลา และการทำงานวันหยุด หรือการปฏิบัติงานที่อยู่ในสภาวะแวดล้อมเป็นพิเศษอื่น ๆ

2. กะทำงาน (SHIFT) การทำงานระยะหนึ่งในตารางกำหนดเวลาทำงาน ซึ่งมีคนทำงานมากกว่าหนึ่งชุด ตัวอย่างเช่นกะกลางวัน และกะกลางคืน บางครั้งใช้คำว่ารอบ (TOUR)

3. นโยบายแท็กซี่เสรี หรือเรียกว่านโยบายแท็กซี่มิเตอร์ เนื่องจากรถแท็กซี่ที่จดทะเบียนภายใต้กฎข้อบังคับของนโยบายแท็กซี่เสรีนั้น นอกจากต้องเป็นรถใหม่ หรือมีอายุการใช้งานไม่เกิน 2 ปี นับแต่วันจดทะเบียนครั้งแรก และใช้มานานแล้วเป็นระยะทางไม่เกิน 20,000 กิโลเมตร เครื่องยนต์ต้องมีความจุในกระบอกสูบรวมกันตั้งแต่ 1,500 ลูกบาศก์เซนติเมตรขึ้นไป แล้วยังต้องมีและใช้มาตรค่าโดยสาร (TAXI-METER) ซึ่งเป็นจุดต่างที่เห็นได้ชัดจากนโยบายเก่า บางครั้งจึงใช้คำว่า "นโยบายแท็กซี่มิเตอร์" แทนคำว่า "นโยบายแท็กซี่เสรี"

สมมติฐานในการศึกษา

การนำนโยบายแท็กซี่เสรีมาใช้ เพื่อให้สัมฤทธิ์ผลตามวัตถุประสงค์ของนโยบายที่รัฐบาลได้กำหนดไว้คือ

- มีรถแท็กซี่เพียงพอกับความต้องการใช้ของประชาชน
- ประชาชนได้รับความเป็นธรรมในราคาค่าโดยสาร
- ประชาชนได้รับบริการในระดับที่มีคุณภาพสูงขึ้น

กรอบคิดในการศึกษา

1. กรอบแนวคิดในการประเมินนโยบายแท็กซี่เสรี

การศึกษาครั้งนี้ใช้กรอบคิดของการกำหนดนโยบายสาธารณะ (PUBLIC POLICY FORMULATION)² ในขั้นตอนของการติดตามประเมินหลังการตัดสินใจ หรือประเมินผลการดำเนินการ (EVALUATE) หลังจากที่ได้ประกาศใช้นโยบายแท็กซี่เสรีไปแล้ว ว่าสัมฤทธิ์ผล (ACHIEVEMENT) ตามจุดมุ่งหมาย (GOALS AND OBJECTIVES) หรือไม่ มากน้อยเพียงใด³

2. ธุรกิจแท็กซี่เสรี : ประเด็นทางเศรษฐศาสตร์

เนื่องจากลักษณะของธุรกิจแท็กซี่ แตกต่างจากธุรกิจบริการรถโดยสารประเภทอื่น คือทางด้านการให้บริการเป็นการขับรถตระเวนหาผู้โดยสารเองไม่วิ่งประจำทาง และไม่ต้องวิ่งตามตารางเวลา ส่วนทางด้านผู้ใช้บริการมีอยู่ทั่วไป สามารถเรียกรถแท็กซี่ให้ไปส่งในสถานที่ที่ต้องการจะไปได้ (DOOR-TO-DOOR) และผู้ใช้บริการรถแท็กซี่โดยทั่วไปต้องการความสะดวก ความรวดเร็ว และความเป็นส่วนตัว ดังนั้นจะเห็นว่าอุปสงค์ต่อการใช้บริการแท็กซี่กระจายอยู่ทั่วไปเช่นเดียวกับอุปทาน

การศึกษาในครั้งนี้จะแบ่งตลาดรถแท็กซี่ออกเป็น 2 ระดับ เพื่อให้เห็นกรอบคิดที่ชัดเจนดังนี้

1. ตลาดระดับขายส่ง (WHOLESALING MARKET)

หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ประกอบการรถแท็กซี่ ที่นำรถไปจดทะเบียนในรูปแบบนิติบุคคลกับกรมการขนส่งทางบก กับผู้ขับขีรถแท็กซี่ที่มาเช่ารถจากผู้ประกอบการ เพื่อนำรถไปวิ่ง

² ไกรยุทธ อัครชาติพันธ์, "การกำหนดนโยบายสาธารณะและเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวใหม่" บทความอภิปรายฉบับที่ 3309 ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (พฤศจิกายน 2533)

³ ไกรยุทธ อัครชาติพันธ์ "แนวทางการจัดเก็บภาษีรถยนต์ : กรอบวิเคราะห์ และข้อวิจารณ์ "การลดภาษีรถยนต์", วารสารเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ 10 (2:มิ.ย.2535):

บริการผู้โดยสารในเขตกรุงเทพมหานคร ส่วนผู้ประกอบการมีวัตถุประสงค์หลัก เพื่อรอให้ผู้ขับขี่รถแท็กซี่มาเข้าซื้อ หรือเข้าขับเท่านั้น ไม่ใช่เพื่อขับรถออกไปวิ่งบริการผู้โดยสารด้วยตัวเอง ผู้ประกอบการจะมีความเสี่ยงในการรอผู้ขับขี่มาเข้ารถไปขับ คือถ้าผู้ขับขี่มาเข้ารถไปขับน้อย ผู้ประกอบการจะจมทุน และอาศัยหลักของกลไกการตลาด ผู้ประกอบการสามารถปรับตัวได้ 2 วิธี ตามหลักของ MARGINAL COST และ MARGINAL BENEFIT คือโดยการเพิ่มหรือลดจำนวนรถแท็กซี่ในครอบครอง หรือโดยการเพิ่ม หรือลดอัตราค่าเช่า

2. ตลาดระดับขายปลีก (RETAILING MARKET)

หมายถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้ขับขี่รถแท็กซี่ เพื่อเสนอขายบริการให้กับผู้โดยสารโดยตรง ในตลาดระดับขายปลีกนี้ผู้ที่เสนอขายบริการให้กับผู้โดยสารโดยตรงนั้นอาจจะอยู่ในรูปของผู้ประกอบการที่เป็นเจ้าของรถแท็กซี่ และขับรถออกตระเวนหาผู้โดยสารด้วยตนเอง หรืออยู่ในรูปของผู้ขับขี่ที่เข้ารถแท็กซี่จากผู้ประกอบการในตลาดระดับขายส่งมาอีกที เพื่อวิ่งออกหาผู้โดยสาร ผู้ขับขี่จะมีความเสี่ยงในการตระเวนหาผู้โดยสาร คือถ้าพบผู้โดยสารน้อยทำให้ได้รายได้น้อย และอาศัยหลักของกลไกตลาด ผู้ขับขี่สามารถปรับตัวตามหลักของ MARGINAL COST และ MARGINAL BENEFIT คือโดยการเพิ่ม หรือลดราคาค่าโดยสาร เพิ่ม หรือลดจำนวนแท็กซี่ที่วิ่งต่อกะ หรือโดยการแข่งขันทางด้านการให้บริการที่มีคุณภาพแก่ผู้โดยสาร

ข้อมูลและแหล่งที่มาของข้อมูล

การศึกษาครั้งนี้จะเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิเพื่อให้ได้ข้อมูลทั้งในเชิงคุณภาพ และเชิงปริมาณ มาวิเคราะห์ และประเมินผลหลังจากการนำนโยบายแท็กซี่เสรีมาใช้

1. ข้อมูลปฐมภูมิ เก็บรวบรวมจาก 3 แหล่ง ดังนี้

ก. จากผู้ใช้บริการ (ผู้โดยสาร) เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชากรเป้าหมาย คือประชาชนที่อยู่ในกรุงเทพมหานคร และเป็นผู้ใช้บริการรถแท็กซี่ทั้งก่อน และหลังการใช้นโยบายแท็กซี่เสรี

ข้อมูลที่ต้องการคือ

- ระยะเวลาที่ผู้ใช้บริการคอยเรียกรถแท็กซี่ ทั้งในช่วงชั่วโมงเร่งด่วน และ ช่วงเวลาอื่น ๆ เรียกคันแรกแล้วไปได้เลย หรือต้องรอคันต่อ ๆ ไป แต่ละกรณีใช้เวลาคอย ประมาณกี่นาที

- ข้อมูลเกี่ยวกับการยอมรับของประชาชน ในเรื่องความเป็นธรรมในราคา ค่าโดยสาร และคุณภาพของบริการ

ข. จากผู้ขับขี่รถแท็กซี่มีเตอร์ เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประชากร เป้าหมาย คือผู้ขับขี่รถแท็กซี่มีเตอร์

ข้อมูลที่ต้องการคือ

- รายได้/กะของผู้ขับขี่

- ค่าใช้จ่าย/กะของผู้ขับขี่ ที่เกิดจากการนำรถออกมาวิ่งบริการในแต่ละกะ ได้แก่ ค่าน้ำมัน/แก๊ส ค่าล้างรถ ค่าที่จอดรถ ค่าประกันภัยรถ และบุคคลที่สาม ฯลฯ

- ต้นทุนคงที่ของผู้ขับขี่ได้แก่ รถแท็กซี่

- ภายใน 1 เดือนทำงานกี่วัน

- 1 กะ ใช้เวลาขับรถตระเวนหาผู้โดยสารกี่ชั่วโมง

ค. จากผู้ประกอบการ เก็บรวบรวมข้อมูล โดยใช้แบบสอบถามประชากรเป้าหมาย คือ ผู้ประกอบการรถแท็กซี่มีเตอร์

ข้อมูลที่ต้องการคือ

1. ข้อมูลจากผู้ประกอบการแบบให้เช่าชื่อ

- ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดไฟแนนซ์รถแท็กซี่ เช่นเงินค่าน้ำ เงินผ่อนต่องวด

ระยะเวลาในการผ่อน ฯลฯ

- เงื่อนไขในการขาย

- ปัญหาในการดำเนินงาน

- ฯลฯ

2. ข้อมูลจากผู้ประกอบการแบบให้เช่าขับ

- อัตราค่าเช่ารถแท็กซี่มีเตอร์ต่อกะ

- เงื่อนไขในการให้เช่า

- ปัญหาในการดำเนินการ

- ฯลฯ

2. ข้อมูลทัศนคติจากแหล่งข้อมูลทัศนคติต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่กรมการขนส่งทางบก กระทรวงแรงงาน สำนักงานสถิติแห่งชาติ ศูนย์ข้อมูลของหนังสือพิมพ์ และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง

3. แบบแผนในการเลือกตัวอย่าง (SAMPLING DESIGN) แบบแผนการเลือกหน่วยจางนับจากประชากร เพื่อประกอบเป็นตัวอย่าง หรือตัวแทนของประชากรทั้งหมดที่จะทำการศึกษาในครั้งนี้แบ่งกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 3 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 แบบแผนในการเลือกตัวอย่างผู้โดยสาร

การเลือกกลุ่มตัวอย่างครั้งนี้ได้รับความร่วมมือ จากกองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติ ในการสุ่มตัวอย่าง ซึ่งใช้ตัวอย่างจำนวน 300 ตัวอย่าง ใช้วิธีการเลือกกลุ่มตัวอย่างผสม (MULTISTAGE SAMPLE) กระทำหลายขั้นตอนดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบกลุ่ม (CLUSTER SAMPLE)

โดยการแบ่งประชากรในเขตกรุงเทพมหานครตามเขตการปกครอง ได้แก่ เขตแขวง และบล็อก(BLOCK)⁴

2. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบมีระบบ (SYSTEMATIC SAMPLE)

เมื่อแบ่งประชากรในเขตกรุงเทพมหานครตามเขตการปกครองโดยแบ่งประชากรแต่ละเขตเท่า ๆ กัน ได้เขตตัวอย่าง 20 เขต ในแต่ละเขตตัวอย่างเลือกได้ 20 แขวงตัวอย่าง และในแต่ละแขวงเลือกได้ 20 บล็อก ดังนี้

1. เขตคลองเตย แขวงคลองเตย

2. เขตบางกะปิ แขวงวังทองหลาง

3. เขตบึงกุ่ม แขวงบึงกุ่ม

4. เขตประเวศ แขวงคอกไม้

⁴บล็อก(BLOCK) เป็นการแบ่งเขตประชากรของสำนักงานสถิติแห่งชาติ

5. เขตพระโขนง	แขวงบางจาก
6. เขตลาดพร้าว	แขวงลาดพร้าว
7. เขตดินแดง	แขวงดินแดง
8. เขตพระนคร	แขวงบางขุนพรหม
9. เขตจตุจักร	แขวงลาดยาว
10. เขตคูสิต	แขวงคูสิต
11. เขตบางคอแหลม	แขวงบางโคล่
12. เขตยานนาวา	แขวงช่องนนทรี
13. เขตธนบุรี	แขวงบุคคลโกล
14. เขตบางกอกใหญ่	แขวงท่าพระ
15. เขตบางขุนเทียน	แขวงบางบอน
16. เขตบางพลัด	แขวงบางบำหรุ
17. เขตภาษีเจริญ	แขวงบางแคเหนือ
18. เขตราชบุรีบูรณะ	แขวงทุ่งครุ
19. เขตหนองแขม	แขวงหนองค้างพลู
20. เขตจอมทอง	แขวงบางขุนเทียน

เมื่อได้บล็อกตัวอย่าง 20 บล็อกแล้วกองวิชาการสถิติ สำนักงานสถิติแห่งชาติให้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างแบบมีระบบอีกครั้ง โดยแบ่งประชากรออกเป็นช่วง ๆ ช่วงละเท่า ๆ กันตามบ้านเลขที่ บล็อกละ 15 ตัวอย่าง

แต่การศึกษาในครั้งนี้ใช้วิธีการเลือกตัวอย่างถึงขั้นบล็อกตัวอย่าง แต่เมื่อลงพื้นที่ใช้การเลือกตัวอย่างแบบบังเอิญ (ACCIDENTAL SAMPLE) คือผู้สัมภาษณ์เดินไปพบบุคคลที่มีคุณสมบัติดังต่อไปนี้

1. เป็นประชากรที่มีภูมิลำเนาอยู่ในท้องถิ่นนั้น ๆ
2. เป็นประชากรที่เคยใช้บริการรถแท็กซี่ทั้งในช่วงก่อน และหลังนโยบายแท็กซี่เสรี

และใช้จำนวนตัวอย่างบล็อกละ 15 ตัวอย่างเช่นกัน

กลุ่มที่ 2 แบบแผนในการเลือกตัวอย่างผู้ประกอบการรถแท็กซี่

การศึกษาครั้งนี้ใช้ตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง โดยมีวิธีการเลือกดังนี้

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (STRATIFIED SAMPLE)

เลือกตัวอย่างโดยการแยกผู้ประกอบการรถแท็กซี่เป็น 3 ขนาด ได้แก่

- ขนาดเล็ก คือผู้ประกอบการที่มีรถแท็กซี่ในครอบครอง 1-50 คัน
- ขนาดกลางคือผู้ประกอบการที่มีรถแท็กซี่ในครอบครอง 51-125 คัน
- ขนาดใหญ่ คือผู้ประกอบการที่มีรถแท็กซี่ในครอบครอง 126 คันขึ้นไป

2. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (ACCIDENTAL SAMPLE)

เลือกตัวอย่างขนาดละ 10 ตัวอย่าง แบบบังเอิญในการเลือกผู้ประกอบการแต่ละขนาด แต่ในการวิเคราะห์แยกประเภทผู้ประกอบการตามลักษณะการประกอบการได้ 2 ประเภทคือ

- ผู้ประกอบการประเภทให้เช่าชื่อ
- ผู้ประกอบการประเภทให้เช่าขับ

แต่ในการสุ่มตัวอย่าง ไม่สามารถเก็บข้อมูลตามประเภทของผู้ประกอบการตามลักษณะการประกอบการได้ เนื่องจากเมื่อผู้ประกอบการนำรถแท็กซี่มาจดทะเบียน กับกรมการขนส่งทางบกแล้วไม่ได้แจ้งให้กรมการขนส่งทางบกทราบว่านำไปประกอบการในลักษณะใด

กลุ่มที่ 3 แบบแผนในการเลือกตัวอย่างผู้ขับขีรถแท็กซี่

1. เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (STRATIFIED SAMPLE)

โดยแยกประเภทผู้ขับขีรถแท็กซี่แบ่งออกได้ 3 ประเภทคือ

1. ผู้ขับขีรถแท็กซี่ประเภทเช่าชื่อ
2. ผู้ขับขีรถแท็กซี่ประเภทเช่าขับ
3. ผู้ขับขีรถแท็กซี่ส่วนบุคคล (5ท)

ในสภาพทั่วไปไม่สามารถบอกได้ว่าผู้ขับขีรถแท็กซี่แต่ละรายนั้นเช่าชื่อ หรือเช่าขับขีรถแท็กซี่คันนั้น ๆ จากผู้ประกอบการ นอกจากผู้ขับขีรถแท็กซี่ส่วนบุคคล เนื่องจากมีเลขทะเบียน และสีของตัวรถที่แตกต่างกันออกไป

ดังนั้นในการเก็บตัวอย่างผู้ขับขีรถแท็กซี่ประเภทเช่าชื่อ และเช่าขับขีจึงใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างอย่างง่าย ประเภทละ 20 ตัวอย่าง ส่วนผู้ขับขีรถแท็กซี่ส่วนบุคคลเลือกตัวอย่างจำนวน 30 ตัวอย่าง ที่เลือกตัวอย่างของผู้ขับขีรถแท็กซี่ส่วนบุคคลมากกว่าเพราะผู้ขับขีรถแท็กซี่ส่วนบุคคลเป็นทั้งเจ้าของรถ และเป็นผู้ขับขีเองด้วย แต่ผู้ขับขีรถแท็กซี่อีก 2 ประเภทต้องทำสัญญาเช่าชื่อ หรือเช่าขับขีผ่านผู้ประกอบการ ซึ่งสามารถเก็บข้อมูล

ได้ทั้ง 2 ส่วน คือทั้งข้อมูลของผู้ประกอบการ และข้อมูลของผู้ขับขีรถแท็กซี่มิเตอร์ การเลือกกลุ่มตัวอย่างของผู้ขับขีรถแท็กซี่มิเตอร์ทั้งประเภทเช่าซื้อ และเช่าขับจะพยายามเลือกกลุ่มตัวอย่างเดียวกับผู้ประกอบการนั้น ๆ ส่วนผู้ขับขีรถแท็กซี่มิเตอร์ส่วนบุคคลเก็บตัวอย่างจากผู้เข้าอบรมกับกรมการขนส่งทางบก

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การศึกษาในครั้งนี้คาดว่าจะได้รับประโยชน์ในด้านต่างๆ ดังนี้

1. เพื่อทราบถึงการดำเนินงาน และมาตรการที่สำคัญของการใช้นโยบายแท็กซี่เสรี
2. เพื่อทราบถึงผลของการนำนโยบายแท็กซี่เสรีมาใช้ ว่าได้ผลตามที่รัฐบาลต้องการ

หรือไม่

3. เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่มีความสนใจในธุรกิจแท็กซี่นำไปศึกษาต่อไป